

ством напрямів розвитку ринкової економіки, сприятиме формуванню ним адекватних вимог до її регулювання.

Глибинні перетворення відносин власності закладають основи майбутнього ефективного функціонування аграрного сектора на базі формування багатокладності, посилення конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на внутрішньому та світовому ринках, пріоритетності для господарського комплексу

соціально-економічних запитів селян, раціональності та збалансованості економічних, соціальних та екологічних складників. Виділені та інші особливості сучасного розвитку відносин власності аграрного сектора ідентифікують дане економічне явище серед низки інших явищ та процесів економічної природи та потребують як поглибленого, так і самостійного наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Алексеенков В.Е. Организация ассоциации предпринимателей в сельском хозяйстве / В.Е. Алексеенков // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2001. – № 12. – С. 18–22.
2. Крищенко К.Е. Роздержавлення власності в умовах України / К.Е. Крищенко // Фінанси України. – 2003. – № 3. – С. 11–21.
3. Гайдучкий П.И. Организация акционерных и паевых обществ : [практ. пособ.] / П.И. Гайдучкий. – К. : УСХИ, 1992. – 211 с.
4. Юрчишин В.В. Аграрна політика на зламах політичних епох. Історико-соціально-економічні нариси. Наукове видання / В.В. Юрчишин. – К. : Наукова думка, 2009. – 366 с.
5. Осташко Т.О. Ринкова трансформація аграрного сектора / Т.О. Осташко. – К. : Фенікс, 2004. – 280 с.
6. Россоха В.В. Розвиток відносин власності в сільськогосподарських підприємствах : [монографія] / В.В. Россоха, Л.М. Пронько. – К. : ІАЕ, 2010. – 254 с.
7. Заєць В.М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель : [монографія] / В.М. Заєць. – К. : ІАЕ, 2011. – 390 с.
8. Турецкий О.А. Управленческий труд : [монография] / О.А. Турецкий. – Одесса : Абрикос, 2009. – 112 с.
9. Клочан В.В. Система інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери : [монографія] / В.В. Клочан. – Миколаїв : МДАУ, 2012. – 371 с.
10. Захарченко В.І. Зарубіжний і вітчизняний досвід державного регулювання економіки для сучасної України / В.І. Захарченко, О.Г. Борисов, А.В. Іванишева / За ред. професора В.І. Захарченка. – Одеса : Негоціант, 2005. – 128 с.
11. Запша Г.М. Особливості розвитку відносин власності в системі сучасних аграрних перетворень / Г.М. Запша // Економіка та держава. – 2014. – № 4. – С. 57–60.

УДК 658+37.03+159.9

Ситник Й.С.

кандидат економічних наук, доцент, докторант,
Національний університет «Львівська політехніка»

ІНТЕЛЕКТ НАЦІЇ У СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

AN INTELLECT OF NATION IS IN THE SYSTEMS OF MANAGEMENT ENTERPRISES

У статті досліджено трактування сутності інтелекту відповідно до різних наукових підходів. Проаналізовано ознаки і вплив пізнавального, соціального, індивідуального, колективного, професійного та інтегрального інтелекту на діяльність систем менеджменту підприємств. Розглянуто напрям у типології інтелекту – інтелект нації, виокремлено його найважливіші структурні елементи. Дано авторське визначення понять «інтелект» та «інтелект нації».

Ключові слова: інтелект, нація, система, інтелектуалізація, структура, менеджмент.

В статье исследована трактовка сущности интеллекта в соответствии с разными научными подходами. Проанализированы признаки и влияние познавательного, социального, индивидуального, коллективного, профессионального и интегрального интеллекта на деятельность систем менеджмента предприятий. Рассмотрено направление в типологии интеллекта – интеллект нации, выделены его важнейшие структурные элементы. Дано авторское определение понятий «интеллект» и «интеллект нации».

Ключевые слова: интеллект, нация, система, интеллектуализация, структура, менеджмент.

In the article investigational interpretation of essence of intellect is in accordance with different scientific approaches. Signs and influence of cognitive, social, individual, collective, professional and integral intellect are analysed on activity of the systems of management of enterprises. Direction is considered in typology of intellect is an intellect of nation, he is selected major structural elements. Author determination of concept is given «intellect» and «intellect of nation».

Keywords: intellect, nation, system, intellectualization, structure, management.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси у світі, суспільстві, економіці, освіті, науці, культурі створюють передумови системного переосмислення багатьох теорій та усталених понять життєдіяльності людини, змінюючи світогляд сучасної й майбутньої особистості. Новітня стадія розвитку економічних відносин докорінно змінила уявлення про рушійні сили їх конкурентоспроможності, про джерела майбутнього суспільного зростання, роль і значення індивідуальності та її інтелекту в цивілізаційному поступі. Інтелект – це здібність людини до пошуку, сприйняття, аналізу, систематизації й ефективного використання інформації для досягнення поставленої мети. Сукупність багатьох особистісних інтелектів в організації є найважливішою складовою частиною її інтелектуального капіталу. Стрімке зростання ваги інтелекту особистості, інтелекту нації, серед інших його видів, є важливим фактором, який визначає основне втручання всіх визначальних напрямів ділової активності організації та інтелектуалізації її систем менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальне узагальнення інтелект дістав у працях видатного німецького філософа І. Канта, що обґрунтував природу інтелекту через концепцію трансцендентальної реальності, згідно з якою дійсність непізнана, оскільки існує до пізнання і не залежить від нього. Характеристики інтелекту, сформульовані І. Кантом, знаходять своє відображення в низці філософських напрямів розвитку західної філософії XIX та XX ст.: у позитивізмі (О. Конт, Г. Спенсер), феноменології (Е. Гуссерль), герменевтиці (Х.-Г. Гадамер), прагматизмі (Ч. Пірс, Дж. Дьюї) тощо. На переконання Гегеля, «людський інтелект проявляється через розуміння (наука і філософія), переживання (мистецтво), відчуття нашої спорідненості з основними засадами буття (релігія)».

Традиція дослідження проблеми інтелекту, закладена античними діалектиками, філософами середньовіччя та Нового часу, була сприйнята й опрацьована широким колом українських науковців. У цьому контексті, варто пам'ятати слова Г. Сковороди: «Всякому городу нрав і права, Всяка ім'є свій ум голова...». Зокрема, філософи С. Возняк, М. Верніков, В. Петрушенко вивчали розуміння інтелекту в класичній та некласичній філософських парадигмах, як-от в українській філософії [7]. У наукових працях М. Марчука [8], В. Лисого, Б. Кульчицького, Е. Семенюка, О. Сичивиці тощо [7] інтелект розглянуто в руслі проблематики соціальної гносеології та екзистенційної онтології. Питання інтелекту також активно досліджували крізь призму пізнавально-інформаційних процесів суспільства та соціокультурного розвитку особистості В. Мовчан, О. Халецький, Ж. Янко та ін. [7]. Згідно з тлумаченням Психологічного словника за редакцією А. Петровського та Універсального словника за редакцією М. Поповича, інтелект є відносно стійкою структурою розумових здібностей індивіда та характеризує здатність мислити на теоретичному рівні [14, с. 513]. За визначенням Д. Векслера [20], інтелект – це загальна здатність діяти доцільно (розумно), раціонально мислити та ефективно функціонувати в навколишньому середовищі. Аналітичний огляд літературних джерел, присвячений проблематиці інтелекту, свідчить, що структура інтелекту особистості залежить від цілої низки чинників: віку, рівня освіти, національності, релі-

гії, соціально-культурного середовища, специфіки професійної діяльності та індивідуальних особливостей.

Для цілей дослідження цікавими є моделі, в яких інтелект розглядається як складна система, тобто об'єднуються елементи різних підходів. Водночас не повністю вивченими є питання впливу тенденцій і процесів інтелектуалізації суспільства, економіки та менеджменту підприємств на формування систем і структури менеджменту та динаміки взаємозв'язків їх елементів.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз ознак, форм прояву і впливу інтелекту на вирішення прикладних завдань менеджменту, уточнення сутності типології інтелекту та його структурування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформування національної економіки в умовах загальноцивілізаційної динаміки та неоднозначного впливу глобалізаційних процесів значно актуалізувало роль і завдання інтелектуального потенціалу українського суспільства. Вивчення цих обставин в Україні щораз активніше акцентує увагу на проведенні досліджень, пов'язаних із необхідністю дати вичерпне трактування поняттю «інтелект нації» та його впливу на зростання конкурентоспроможності українських підприємств. У попередніх дослідженнях розглянуто різні теоретичні напрями та підходи до розкриття природи інтелекту, критеріїв висвітлення його змісту, функцій та факторів формування. Якщо узагальнено провести типологію визначень поняття «інтелект», які ґрунтуються на різноманітних методологічних підходах, то ключовими з них будуть такі (табл. 1). Проаналізовані концепції в сукупності дають цілісне бачення і розуміння важливості процесу інтелектуалізації суспільства, економіки та систем менеджменту підприємств.

На думку вчених [6], в умовах сьогодення інтелект постає водночас джерелом нового знання (живого та формалізованого) і засобом, за допомогою якого здійснюється опанування наявного знання та його використання в процесі виробництва матеріального і нематеріального продукту й надання послуг. Тобто нині не просто фізична праця постає джерелом вартості продукту, а інтелектуальна праця людини.

Новий тлумачний словник української мови трактує поняття «інтелект» як розум, здатність людини думати, мислити [16, с. 793]. За походженням інтелект є сконцентрованим досвідом розв'язання проблем, надбаним людиною впродовж життя й успадкованим від попередніх поколінь.

Інтелект визначають сьогодні по-різному: як єдність розуму та моральності людини або як триєдність розуму, моральності і мудрості людини [6]. Французький дослідник А. Горц вважає, що інтелект є широким спектром здібностей і здатностей людини – від здібностей судження і розрізнення до душевної відкритості і навчання новому; цей феномен включає так само і здатності пов'язування нового знання з наявним досвідним знанням [4, с. 23].

Сучасне трактування інтелекту знаходимо в працях не лише філософів, психологів, але й економістів. Із позицій Економічного енциклопедичного словника інтелект – сукупність розумових здібностей людини, її здатність до мислення та раціонального пізнання природи, суспільства і людини [9, с. 285]. Таке визначення відображає переважно генетичний та діяль-

Таблиця 1
Тракткування інтелекту відповідно до різних наукових підходів

Підхід	Інтелект – це:
Феноменологічний	особлива форма змісту свідомості, яка трактується (розглядається) в контексті феноменального поля свідомості
Генетичний	наслідок ускладненої адаптації до вимог навколишнього середовища у звичайних умовах взаємодії людини із зовнішнім світом
Соціокультурологічний	результат процесу соціалізації, де інтелектуальні можливості людини породжуються національним і культурним контекстом але й обмежуються ними
Процесійно-діяльнісний	специфічна форма людської діяльності
Освітній	продукт навчання й являє собою процес формування когнітивних навиків
Інформаційний	сукупність процесів оброблення інформації
Функційно-рівневий	система (ієрархія) багаторівневих пізнавальних процесів
Регулятивний	фактор регулювання психічної активності
Онтологічний	форма організування індивідуального ментального досвіду

Джерело: опрацьовано на основі [10; 11; 15; 17–19]

ний аспект інтелекту. Узагальнюючи різні думки щодо трактування інтелекту, наведемо авторське визначення цього поняття.

Інтелект – це цілісність розумових здібностей та надбань особистості, її спроможність вільно мислити в реаліях життя, ідентифікувати свій світогляд із національно-культурною тяглістю та генерувати новітні ідеї на користь людства, нації та індивіда.

Пропоноване визначення не претендує на оригінальність, але інтегрує соціокультурологічний, освітній, онтологічний, діяльнісний та частково регулятивний підходи до розуміння інтелекту. Оскільки будь-які здібності потребують розвитку, то інтелект не є сталою величиною, у процесі людської діяльності він постійно збагачується, тобто прямує до нескінченності пізнання. Збагачення інтелекту відбувається в певному національно-культурному середовищі, яке має свої традиції, надбання, цінності і правила, а тому інтелект черпає із цих джерел цілющу для себе поживу, він не може розвиватися обабіч або цуратися цього середовища. З іншого боку, справжній (реальний) інтелект завжди діяльний, він не спить, а тому вміння особистості скерувати його у творче та корисне для людства чи середовища його перебування русло засвідчуватиме наявність інтелекту та його потенціал.

Серед дискусійних тем обговорюється ідея нетотожності термінів «розум» та «інтелект» у тому аспекті, що розум (як уважають прибічники такої концепції) є ширшим, ніж інтелект, бо передбачає як здібності, так і високий рівень досягнень у духовній культурі, тобто здатність засвоювати ширший спектр абстрактних ідей (відповідно, «мову» мистецтва і філософії) та оперувати ними. Інтелект вирішує конкретні питання, розум

же дає змогу узагальнити досвід і застосувати рішення одних завдань у вирішенні інших.

Так, фахівець із менеджменту застосовує інтелект для оброблення наявної економічної інформації для побудови, обґрунтування чи вдосконалення розуміння, позиції, стратегії, методу, правила, комбінації, відношення, пояснення, прийняття, плану чи цілі управлінських рішень. Інтелект пов'язаний з іншими внутрішньоособистісними властивостями людини, такими як сприйняття, пам'ять, мова, уява, самосвідомість, характер, самоконтроль, володіння тілом, творчість, інтуїція. Інтелект найчастіше спрямовується на вирішення питань облаштування побуту і відпочинку, професійну діяльність, міжособистісні стосунки та самовдосконалення.

У повсякденному житті сучасної розвинутої особистості інтелект також проявляє себе у вигляді внутрішніх відчуттів і образів мислення, таких як відчуження реальності, часу, простору, себе, ритму, відповідальності, гумору, ситуації, прекрасного, небезпеки, захищеності, такту, комфорту, міри, справедливості, довіри, свободи, поваги, власної та національної гідності; водночас є запорукою та розкриває себе у вигляді аналітичного, образного, практичного, абстрактного, тактичного або стратегічного способів мислення.

Тлумачення сутності інтелекту використовується для вирішення багатьох прикладних завдань: визначення принципів типології інтелекту, його структурування і функціональної характеристики. За сутнісною ознакою виокремлюють види, функції, структуру та атестації інтелекту (рис. 1).

Окрім первісного пізнавального інтелекту, Е. Торндайк у 1920 р. уперше в психології використав термін «соціальний інтелект», який розглядав як специфічну пізнавальну здатність, що забезпечує успішну взаємодію з людьми, і вважав його видом загального інтелекту, не визначивши стосунки між ним та іншими видами інтелекту. Отже, соціальний інтелект є здатністю людини правильно розуміти свою поведінку та поведінку інших людей у суспільстві для ефективної міжособистісної взаємодії та успішної соціальної адаптації. Соціальний інтелект, на думку вченого, покликаний реалізувати пізнавальні процеси, пов'язані з відображенням людини як партнера у спілкуванні та діяльності, основною функцією якого є прогнозування поведінки.

У цьому контексті наявність соціального інтелекту є надважливим набутком менеджерів у системі управління персоналом підприємств.

Індивідуальний інтелект трактується як стійка структура розумових здібностей індивіда, рівень його пізнавальних можливостей, механізм психічної адаптації до життєвих ситуацій, розуміння істотних взаємозв'язків дійсності, включеність особи в соціокультурний досвід соціуму.

Він окреслюється низкою ознак [1]: евристичністю інтелекту; креативністю інтелекту; інтелектуальною мобільністю; провісник інтелекту; відкритістю інтелекту; саморефлексією інтелекту; допитливістю; оптимізмом; почуттям гумору як емоційною реакцією інтелекту; самокритичністю інтелекту; якістю мовлення, що є репрезентантом розвинутого інтелекту; простою рішень; перманентністю.

Серед наукових джерел [2] зустрічаємо розвідки, де досліджуються проблеми становлення професійного інтелекту, під яким автори розуміють комплекс, який

включає до себе професійні навички, знання, вміння; здатність використовувати професійний інструментарій; здатність у цілому охоплювати професійну проблему чи завдання. Поняття «професійний інтелект» найчастіше вживається у двох значеннях, якщо хочуть підкреслити високий професійно-кваліфікаційний рівень спеціаліста, йдеться про особливості мислення, що виражають його «якісний» аспект; якщо прагнуть підкреслити особливості мислення, що зумовлені характером професійної діяльності, то мається на увазі предметний аспект. Але найчастіше поняття «професійний інтелект» уживається одночасно в обох цих значеннях. Загальноприйнятним є стверджувати про «технічне» мислення інженера, про «клінічне» мислення лікаря, «економічне» – економіста, «математичне» мислення тощо [12].

Під кінець 60-х років у науковій літературі зародилися перші прогнози щодо «інтегрального інтелекту», який на предметному рівні ввів у науковий обіг Ю. Шейнін для розв'язання найактуальніших проблем НТР, зокрема різноякісності інтелектів, залучених у сферу творчої науково-технічної діяльності. Модель «інтегрального інтелекту», на думку вчених, давно існує у вигляді єдиних енергосистем різних країн. Аналогічно до того, як окремо взяті енергосистему живлять електростанції найрізноманітніших типів і потужностей (атомні, теплові, гідро, вітряні, термічні, сонячні), за задумом науковців, має бути створена єдина система, що інтегрує інтелекти найрізноманітнішої якості й потенціалу. Прототипом такої системи вважається Інтернет, що є доступним для різних інтелектів: кожен може поповнити його інформацією «за власними здібностями» і черпати з нього «за потребами». Інтернет дає змогу застосовувати не тільки різноякісні людські інтелекти, а й «штучні інтелекти», здійснювати якісно

нові функції у забезпеченні корпоративної й особистісної комунікації в межах інтегрального інтелекту, безмежно поширити можливості людини, інтелектуальної праці, створити нові інформаційні технології, організувати новий інформаційний та економічний простір, нове довкілля [1].

Питання «штучного інтелекту» постало одним із пріоритетних науково-технічних завдань другої половини ХХ – початку ХХІ ст., у межах якого здійснюється моделювання тих сфер людської діяльності, котрі традиційно вважалися інтелектуальними. У розумінні людей «штучний інтелект» має різні трактування: і як наукова облуда, міф про думаючі машини, і як спроби людини створити машинні методи розв'язання низки непосильних суспільних завдань, і як небезпека, що насувається з пануванням машин над людиною. Під терміном «штучний інтелект» прийнято розуміти метафору, з якою пов'язана необхідність переходу до якісно нового, вищого ступеню мислення, руйнування стереотипного мислення, органічне злиття гуманітарних, технічних і природничих наук.

Уважаємо, що навіть найдосконаліший «штучний інтелект» у соціально-економічних системах, зокрема для підприємств та їх систем менеджменту, завжди буде лише інструментарієм у досягненні цілей, а не як джерело ідей. Він не зможе створювати нового продукту у царині управління персоналом, мотивації, задоволення духовних, культурних та психологічних потреб людини. На це здатний лише людський інтелект, адже так задумано Богом, і саме інтелект особистості є основою «штучного інтелекту».

Надзвичайно важливим напрямом досліджень у типології інтелекту є інтелект нації. Інтелект нації, згідно з Економічним енциклопедичним словником за редакцією С. Мочерного, визначається як сукупність

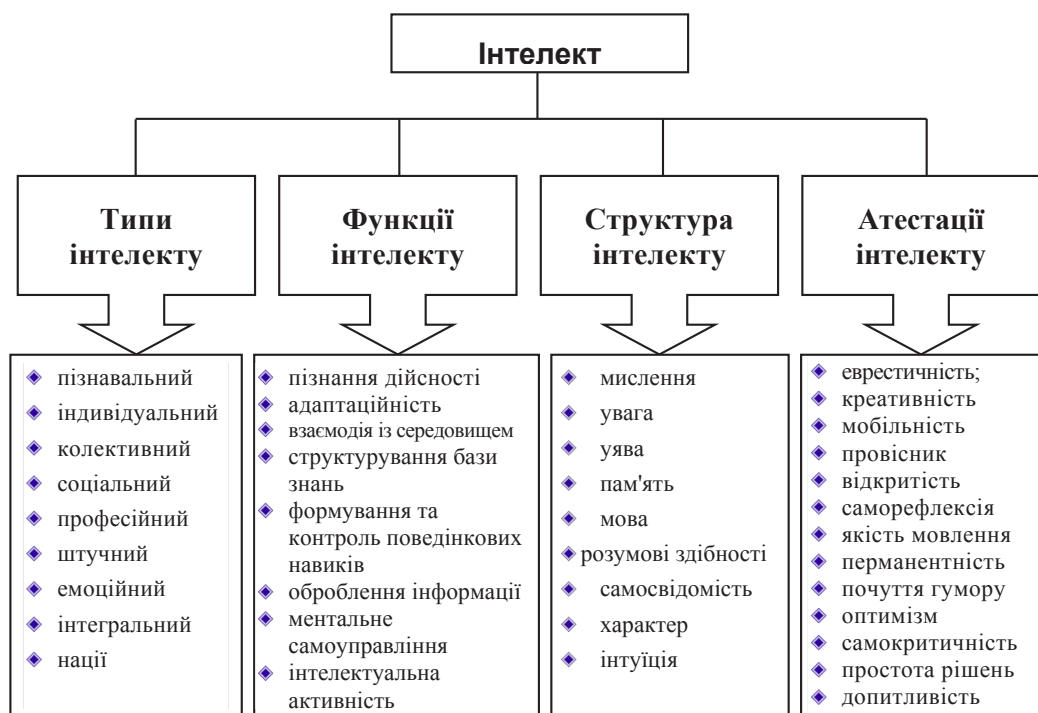

Рис. 1. Ключові сутнісні ознаки інтелекту, актуальні для менеджменту

Джерело: власне опрацювання автора на підставі [5; 9]

здібностей і творчих обдаровань людей, їх освітньо-кваліфікаційний рівень, на основі яких формується здатність народу засвоювати нові знання та інформацію і використовувати їх для розвитку науки, культури, мистецтва, створення і впровадження нової техніки, застосування прогресивних форм організації виробництва і праці, вироблення найоптимальніших рішень у всіх сферах суспільного життя [9, с. 285]. Серед найважливіших структурних елементів інтелекту нації виокремлюють інтелектуальну власність та етнічний інтелект, тобто наявність механізму відбору талантів, творчої взаємодії та спілкування людей. Розвиток інтелектуальної власності, етнічного потенціалу значною мірою залежить від наявності й ступеня розвитку відповідних інститутів – вищих і середніх навчальних закладів, наукових установ і організацій, їх здатності добирати й виховувати відповідний контингент тощо. Концентраційним вираженням інтелекту нації є наявність патентів, ліцензій, інших об'єктів інтелектуальної власності у держави, підприємств.

Низка науковців вважає [3], що інтелект людини є категорією біосоціальною, а інтелект нації – суто соціальна (позагенетична) категорія, хоча, звичайно, нерозривно пов'язана з біоінтелектом. На думку авторів, щоб керувати інтелектом етносу, потрібно знати структуру свідомості людини й етносу, а ці структури не є однаковими у різних рас і народів. Що стосується етнічного інтелекту, то це здатність етносу (нації) робити вибір у найширшому сенсі слова: вибір між добром і злом (ширше – моральний вибір); вибір своєї еліти (політичної, ділової, інтелектуальної, духовної); вибір форм держави, способу життя тощо. Водночас головним проявом національного інтелекту є вміння формувати свою державу. У цьому контексті академік Б. Патон зазначає, що «в Україні розглядають інтелект нації як інтегровану суспільну силу, висуваючи мету – дослідити його соціальну і інформаційну природу, механізми функціонування, взаємозв'язок духовності та менталітету народу. Інтелект до того ж розглядається як ключове поняття етногенетики, головний чинник відродження і самоствердження нації. У цьому контексті заслуговує на увагу спроба авторів визначити нову парадигму соціально-економічного прогресу України» [13].

Отже, на нашу думку, інтелект нації – ментально-духовна здатність нації через призму культурно-національної свідомості й мову засвоювати, творити та поширювати нові знання, інформацію і технології, використовуючи їх на благо суспільства.

В останнє десятиліття значних обертів набирають дослідження щодо формування та використання колективного інтелекту як рушія продуктивності командної праці у соціально-економічних системах. Зокрема, вченими запропоновано базові принципи, за якими можна створити «колективний інтелект», що повинен працювати як єдиний організм із колективним розумом, та

принципи ефективності функціонування «колективного інтелекту» [1].

Вважаємо, що стверджувати про існування суттєвої переваги колективного інтелекту над особистісним є недоречним. Розглядати потрібно лише синергійний ефект від інтелектів за умови створення однорівневої команди із фахівців одного професійного напрямку, які за своїми світоглядно-ціннісними, ідеологічними та якісними агестациями є взаємодоповнюючими. Такі групи покликані вирішувати однотипні конкретні завдання з єдиною метою і узгодженими цілями з нескладною ієрархією управління. Взірцем команд-завдань можуть бути невеличкі наукові колективи, які працюють над однією проблематикою, конструкторські бюро, фокус-групи, де є завдання із лімітованим часом виконання, багатоопераційні. Проте навіть за таких завдань мова не йде про колективний інтелект як цілісність, економічну чи вартісну категорію, яку можна виміряти, а радше як про спільність та раціональність використання індивідуальних інтелектів у певній ситуації.

Розглядаючи питання інтелекту в контексті системності, відповідальності та вартості, маємо розуміти, що в сучасному підприємстві як складній ієрархічній системі на різних рівнях управління є свої цілі, завдання, специфічні вимоги до фахівців із менеджменту і рівня їх інтелекту. У системі менеджменту відповідальність зазвичай є індивідуальною, а вартість залучення фахівців залежить від низки факторів, серед яких фактор інтелектуального рівня набирає все більшої ваги, тому дискусії про колективний інтелект у таких системах є передчасними. Вважаємо, що наукові розвідки потрібно провадити у напрямі ролі та місця індивідуального інтелекту в системах менеджменту. Розроблення регламентів і нових функцій їх діяльності, мотиваційних механізмів, розширення повноважень і збільшення відповідальності пропорційно до рівня інтелектуальної активності та інтелектуального потенціалу фахівця.

Висновки з проведеного дослідження. Менеджмент національних підприємств буде конкурентоздатним та діятиме ефективніше, якщо зможе спиратися на потужний інтелект нації. Сутність, параметри, генетика та закономірності розвитку інтелекту нації повинні стати наріжним каменем у моделях розвитку систем менеджменту українських підприємств. За таких умов підприємства мають реальну можливість розвивати і примножувати свій інтелектуальний потенціал до вищого, сучасного рівня, сформувати сучасну модерну конкурентну економіку, зробити свій корпоративний внесок у сукупний інтелект української нації. Вивчення структури й особливостей функціонування етнопсихологічного типу українців, духовної спрямованості інтелекту української нації та формування на цій основі тонкоструктурних механізмів організування гідної праці та мотивації персоналу підприємств стануть предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Методологія соціально-економічного пізнання : [навч. посіб.] / В.Х. Арутюнов, В.М. Мішин, В.М. Свінціцький. – К. : КНЕУ, 2005. – 353 с.
2. Бідюк І.А. Професійний інтелект та його характеристики / І.А. Бідюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.convdocs.org/docs/index-53072.html>.
3. Ера інтелекту / В. Врублевський, О. Мороз, Ю. Саєнко // Універсум. – 2001. – № 11–12(97–98).
4. Горц А. Нематериальное. Знание, стоимость и капитал / А. Горц. – М. : Высшая школа экономики, 2010. – 208 с.

5. Князев С.Н., Шрубенко А.Г. Интеллектуализация – стержневая основа развития экономики и управления / С.Н. Князев, А.Г. Шрубенко // Проблемы управления. – 2007. – № 3(24). – С. 16–25.
6. Кондрашова-Діденко В., Діденко Л. Самозаперечення країнової економіки: особливості та результат-наслідок / В. Кондрашова-Діденко, Л. Діденко // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2011. – № 123. – С. 28–31.
7. Людський інтелект: філософсько-методологічні дослідження / Філософські пошуки. – Вип. 1 (V-VI). – Львів : Cogito - Центр Європи, 1998. – 440 с.
8. Марчук М. Ціннісні потенції знання / М. Марчук. – Чернівці : Рута, 2001. – 319 с.
9. Економічний енциклопедичний словник : у 2-х т. Т. 1 / За ред. С.В. Мочерного. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.
10. Пономарев Я.А. Методологическое введение в психологию / Я.А. Пономарев. – М. : Наука, 1983.
11. Ришар Ж.Фр. Ментальная активность. Понимание, рассуждение, нахождение решений / Ж. Фр. Ришар. – М. : ИП РАН, 1998.
12. Соколовський С. Професійний інтелект як принцип «селекції» державних службовців / С. Соколовський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
13. Україна: Інтелект нації на межі століть : [кол. монографія] / Кер. авт. кол. В.К. Врублевський. – К. : Інтелект, 2000. – С. 8–9.
14. УСЕ Універсальний словник енциклопедія / Гол. ред. М. Попович ; 3-тє вид., доп. – Київ : Всеуито, Новий друк. – 2003. – 1414 с.
15. Холодна М.А. Психологія інтелекту: парадокси дослідження / М.А. Холодна. – М., 2001. – 272 с.
16. Яременко В.В., Сліпушко О.М. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. Т. 1. / В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К. : Аконт, 2007. – 936 с.
17. Sternberg R. What is the relation of gender to biology and environment. – New York: Guilford Press, 1993. – 238 p.
18. Sternberg R.J. Human intelligence: The model is the message. Science. V. 230. – 1985. – P. 1111–1118.
19. Sternberg R.J. Inside Intelligence. // Amer. Scientist. V. 74 (2). – 1986. – P. 137–143.
20. Wechsler D. The measurement and appraisal of adult intelligence. Baltimore: Williams and Wilkins, 1958.